

TÜRKİYE TARİH KOMİSYONUNU ACİLEN KURMALI

3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın torunu Celal Bayar, Batı'da 1915 olaylarını sektöre çeviren odakların varlığına dikkat çekiyor: İçinde dernekler, avukatlar ve lobicilerin yer aldığı 'soykırım kulübü' diyorum bu yapıya. Müthiş bir para akımı var."

ÖZGÜR TAŞCIOĞLU / Cenevre

Ermeni diasporasının 'soykırım' iddiasına sınır ötesinde karşı duranlardan biri o. Çocukluğundan bu yana İsviçre'de yaşasa da Türkiye'den kopmamış. Yeri gelince de 'iş başa düştü' deyip Ermeni diasporasına karşı müdahafaaya soyunmuş. Üçüncü Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın torunu Celal Bayar kastımız. Diasporanın Cenevre'de inşa etmeye çalıştığı soykırım anıtına karşı siyasi ve hukuki mücadeleyi başlatan da o. Uzun yıllardır Ermeni meselesi üzerine çalışan Bayar ile konunun geldiği noktayı, yaşanan son gelişmeleri konuştuk.

- Ankara'nın 1915 ile ilgili açıklamasını nasıl okudunuz?
Deklarasyonu birkaç kere okudum. Taziye 1915 olayları ile ilgili proaktif bir hamle olarak gördüm. Öyle olmasını ümit ediyorum. Özünde yapıcı, isabetli. Belki o dönemde Müslümanların çektiği acılar üzerinde de durulabilirdi. Bazıları açıklamayı Türkiye'nin 1915 olaylarını yavaş yavaş 'soykırım' olarak tanıma prosedürü gibi değerlendiriyor. Ben öyle düşünmüyorum.

- Açıklama, taziye formatında. Onların beklentisi 'özür' mü?
Zaten özür dilenemez. Yapmadığınız bir şey için nasıl özür dileyebilirsiniz! Diyelim ki atalarımız hata yapmış. Torun olarak siz mesul olabilir misiniz? Dolayısıyla özür beklentisi mantık dışı.

- Zürih Protokolleri üzerinden 4 yıl geçti. Bu bağlamdan bakıldığında taziye geç kalınmış bir hamle mi?

► Yaklaşık 50 yıldır İsviçre'de yaşayan torun Celal Bayar, Batı İsviçre Türk Dernekleri Federasyonu Başkanı.

Burada tabii Azerbaycan ve Karabağ konusu var. Protokol sürecinde Azerbaycan ile Türkiye, Karabağ konusunda Ermenistan'dan yakınlaşma bekliyordu. Erivan'da şartlar uygundu. 2008'de Rusya, Gürcistan'a girdi; Ermenistan'ın İran hariç bütün ticaret kapıları kapandı. Dolayısıyla Sarkisyan'ın hamlesini anlamak mümkündü. Çıkarları açısından doğrudu. Diasporaya rağmen risk aldı ama olmadı. Türkiye bu konjonktürü o zaman tam okuyamadı.

- 'Risk aldı'dan kastınız protokolleri imzalaması mı?

Tabii. Çünkü diasporayı karşısına aldı. Protokoller ne diyor? Tarihçiler komisyonunun oluşturulmasını istiyor. Bu bütün diasporaya ve Ermenistan'a Ermenilik hakkında ciddi bir ipotek getiriyor. Maa-lesef, Ermenilik onlar için eşittir 1915. Sarkisyan'ın aldığı bu risk 'oportünist'ti. Türkiye de bu aşamada Azerbaycan'ın bu kadar tepki göstereceğini öngöremedi. Azerilerin Ermeniler ile ilgili acıları çok taze. Hocalı 1992'de yaşandı. Aslında o dönemdeki tehcir olaylarını sadece Ermeniler yaşamadı. O topraklarda Türkler dâhil birçok millet yaşıyor. Biz geçmişimizi çok çabuk unutuyoruz. Tarihimizi de bilmiyoruz. Onlar ise unutmuyor. Ermeniler kin duygularını nesilden nesile aktarıyor. Bu aslında bir insanlık suçu. Şimdi Ankara ikinci adım olarak tarihçiler komisyonu üzerinde çalışıp bunu bir an evvel dünya kamuoyuna sunmalı. Ermeniler bunu kabul etsin etmesin hiç önemli değil.

-Diaspora nasıl karşıladı taziye?

Sessiz çoğunluğu hariç beğenmediler. Bir yerde deklarasyon diasporanın sivri uçlarını etkisiz hâle getirmeye çalıştı. Kontrpiyede bıraktı. Sivri aktivistleri diaspora içinde daha da marjinalize etmek istedi. Mesela ASALA'nın eski sözcüsü Ara Toranyan bile olumlu sözler sarf etti. Ama dediğim gibi bu tarihçiler komisyonu ile ilgili bir hamle yapılması lazım. Yapıldığında, sahaya inmeyen takım kaybeder.

- İsviçre, kamuoyunda Perinçek davası olarak bilinen, Ermeni soykırımını inkâr suçuna karşı açılan davayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde (AİHM) kaybetti. Ancak geçen ay üst mahkemeye itiraz etti. İsviçre, AİHM'nin gerekçeli kararı çok net olmasına rağmen neden temyize gitti?

İsviçre'nin AİHM'nin kararını temyiz etme hamlesi hukuki bir zemine dayalı değil. Bence bu kararı tek başlarına almadılar. Şu anki Konfederasyon Başkanı ve Dışişleri Bakanı Didier Burkhalter, Türkiye'ye "Biz temyize gitmeyeceğiz" şeklinde söz verdi. Son ana kadar Burkhalter, Adalet Bakanı Simonetta Sommaruga'nın itiraz edeceğinden haberdar değildi. Ermeni aktivistlerin baskıları yoğunlaşınca temyize gittiler. Adalet Bakanı Sommaruga, Sosyalist Partisi üyesi. Dolayısıyla Fransa Devlet Başkanı François Hollande'in partisi aracılığı ile İsviçre'deki Sosyalist Partisi'ne baskı yapıldı. Eğer temyiz sürecinde mahkeme Grande

► FOTOGRAF: İSA SİMSEK

Chambre'a giderse, burada Fransa müdahil olacak. İsviçre hiçbir zaman böyle hassas konularda tek başına hareket etmedi.

- AİHM İsviçre'nin itirazını reddederse '261 bis' olarak bilinen 'soykırımları inkâr etmeyi suç sayan yasaya' 1915 dâhil edilmemiş olacak. O zaman 261 bis'in akıbeti ne olur?
Temyiz kabul edilmezse, yani yüksek yargıya gidilmezse ve Perinçek davası bu şekilde tescil edilirse '261 bis'e dokunmaya lüzum yok. İsviçreliler biraz da bu yüzden tedirgin. 261 bis denilince akıllara Holokost geliyor. Yasanın içeriği referandumla kabul edildiği için İsviçreliler nazarında konu tabu gibi.

- AİHM, '1915 olaylarının uluslararası bir konsensüs olarak kabul edilmediğini vurguluyor' zaten.

Aynen öyle. İsviçre-Ermenistan Derneği'nin onursal başkanı Sarkis Şahinyan geçmişte AB Bakanı Ege-men Bağışa, MHP Milletvekili Yusuf Halaçoğlu'na dava açma girişiminde bulunarak büyük risk aldı. Sonuçta tokat yedi. AİHM'nin mütalaasında "1915 olaylarının soykırım olarak algılanmasında konsensüs" yoktur ifadesi var. Zaten Ermeniler ifade özgürlüğünü engellemeden önce bu olayların "soykırım" statüsünü garantilemek üzere çalışıyorlar.

- O zaman İsviçre neden AİHM'ye itiraz etti?

Olaylarda şahsi ilişkiler de önemli. Sarkis Şahinyan'la Simonetta Sommaruga arasında geçmişe dayanan bir dostluk var. Ayrıca Sosyalist Partisi'nden Türkiye karşıtı olarak bilinen Milletvekili Carlo Sommaruga, Adalet Bakanı Simonetta Sommaruga'nın da kuzeni oluyor. Aynı zamanda İsviçre-Kürdistan Parlamenter Dostluk Grubu'na üye. Bütün bu bağlantılar İsviçre'nin tutumunda rol oynuyor. Adalet Bakanı'nın kabine üyelerine haber vermeden itiraz girişiminde bulunması da son derece ilginç tabii.

► "Rusya'nın Gürcistan'a girdiği 2008'de Ermenistan'ın ticaret kapıları kapanınca Sarkisyan diasporaya rağmen risk aldı ama olmadı. Türkiye bu konjonktürü o zaman tam okuyamadı."

- Federal Konsey'in hep savunduğu ortak akıl (collégialité) çalışmadı o zaman...

Kesinlikle. İtiraz, ortak karar değil. AİHM'ye yapılan itiraz Sommaruga'nın kendi inisiyatifi, hatta bakanlıktaki hukuk biriminin aldığı bir karar diye lanse edildi. Burada bakan da kendini biraz geri çekti. Neticede tipik bir İsviçre oyunu, stratejisi diyebiliriz. Yıllardır yaşıyoruz bunu ama artık kabul edilebilir tarafı kalmadı. Federal Meclis topu kantonlara atar, kantonlar belediyelere vesaire... Aralarında pas yapıp duruyorlar. Cenevre verdiği sözü tutamayınca Türkiye-İsviçre ilişkilerinde güven zinciri kırıldı.

- Ermeni lobisinin Cenevre'de planladığı soykırım anıtı projesi yaşananlardan sonra nasıl neticelenir?

Anıtta perspektifi değiştirmeye çalışıyorlar. Bütün insanlığın acıları ve soykırımlar için filan diyorlar. Bu sadece bir taktik. AİHM'nin kararı bizim lehimize işledi. Ama anıt konusunda kararlılar. Sene sonu inşaata başlanacak gibi. Henüz Cenevre Kantonu kesin kararı vermedi. Cenevre Hükümeti'nde bulunan 7 yetkili anıt projesini teknik yönden inceliyor. Burada BM'nin yorumu da önemli. Süreci yakından takip ediyoruz. Belki, Batı İsviçre Türk Dernekleri Federasyonu olarak Cenevre şehir yönetimine yeniden dava açacağız.

-2015'te bu konular daha fazla gündeme gelecek...

Evet, 1915 olaylarının 100. yıldönümü (2015) yoğun geçecek. Hem Türkiye-İsviçre ilişkileri hem de Türkiye-Ermenistan ilişkileri açısından. Diaspora bu fırsatı kullanacaktır. Ben bunlara "soykırım kulübü" diyorum. İçinde dernekler, avukatlar ve lobiciler var. Müthiş bir para akımı var. Bundan faydalananlar var. Bu artık bir soykırım endüstrisi olmuş.